

ВІДГУК

опонента, доктора економічних наук, професора

Філіппова Володимира Юрійовича

на дисертаційну роботу Чепелюк Маргарити Ігорівни

на тему: «Методологічний базис формування системи стратегій підприємства:

міжнародний аспект»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами

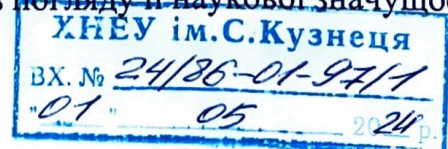
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційної роботи та зв'язок дисертації з науковими програмами

В сучасному світі, де технологічний прогрес і Четверта промислова революція штовхають економіку вперед, підприємства намагаються знаходити нові способи для зміцнення своїх конкурентних позицій на ринках через інновації, цифрові інструменти та технологічні апгрейди. В той же час, проблеми управління лишаються актуальними, особливо для українських підприємств. Україна зазнає значного відставання у розвитку через війну, руйнування інфраструктури, окупацію територій, міграцію населення, що ослаблює позиції вітчизняних виробників, в тому числі, і на світових ринках. Це вимагає розробки нових підходів до управління, зокрема з урахуванням тенденції цифровізації, інформатизації, соціалізації та інших.

Сьогодні особливо важливими є завдання, пов'язані з розробкою комплексу стратегій на підприємствах з використанням всього спектру можливих інструментів та запобіганню можливим ризикам. Прогрес у сфері управління практично неможливий без впровадження сучасних інноваційних підходів для підвищення ефективності, результативності та продуктивності, зокрема через цифрову трансформацію та соціалізацію бізнесу.

Таким чином, тема обрана для дисертаційного дослідження Чепелюк М.І., що охоплює теоретико-методологічний базис, методичні підходи і рекомендації щодо методологічного базису формування системи стратегій підприємства у міжнародному аспекті, є актуальною та важливою з погляду її наукової значущості



та практичного застосування.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, пропозицій та висновків дисертаційної роботи

Комплексність, послідовність і логіка наведених аргументів свідчить про наукову значущість і практичну спрямованість дисертаційної роботи Чепелюк Маргарити Ігорівни.

Ознайомлення зі змістом дисертації та реферату дозволяє констатувати достатню глибину розроблення здобувачкою досліджуваної проблематики, суттєву новизну її наукового доробку. Дисертаційна робота має логічну структурну будову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження. Отримані результати дослідження, сформульовані висновки та рекомендації є завершеними та науково обґрунтованими.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів підтверджується опрацюванням значного масиву наукових джерел (408 найменувань), нормативно-правових документів, економіко-статистичної інформації, наукових праць провідних українських та зарубіжних фахівців з визначеної проблематики. У роботі використано широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Проведене автором дослідження тісно пов'язане з науково-дослідними роботами Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця МОН України за держбюджетними темами: «Соціальна орієнтація бізнесу в умовах цифровізації» (номер державної реєстрації 0121U112163); «Підвищення конкурентоспроможності підприємницької діяльності: міжнародний та регіональний рівні» (номер державної реєстрації 0121U112264); «Методичне забезпечення розвитку підприємства в умовах діджиталізація» (номер державної реєстрації 0121U112847; «Удосконалення збутової політики для високотехнологічної продукції» (номер державної реєстрації 0121U109255); «Розроблення комунікаційної політики підприємства в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0121U114083).

Назва дисертації «Методологічний базис формування системи стратегій підприємства: міжнародний аспект» повністю відповідає її змісту зважаючи на мету дослідження і вирішені у процесі її досягнення завдання.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна одержаних результатів характеризується авторським підходом до розроблення теоретико-методологічного підґрунтя, методичних положень і рекомендацій щодо формування системи стратегій підприємства в міжнародному аспекті.

До наукових здобутків Чепелюк М.І. можна віднести:

на теоретичному рівні:

– удосконалено понятійно-категоріальне обґрунтування процесу створення стратегій для підприємства, що базується на системному, процесному, інституціональному, поведінковому та когнітивному підходах. Було визначено, що стратегічна система включає в себе різновиди стратегій на різних рівнях з метою покращення конкурентоспроможності та успішності підприємства, що стає особливо важливим у сучасних умовах нестабільності (п.1.1.);

– розвинуто концептуальні положення системної парадигми, на якій ґрунтується ідея теоретичного підґрунтя формування системи стратегій підприємства (п.1.2.);

– узагальнено положення та принципи системного, процесного, інституціонального, поведінкового та компетентнісного підходів, що складають теоретичне підґрунтя формування системи стратегій підприємства (п.1.3.);

на методологічному рівні:

– вперше розроблено науково-методичний підхід до вибору стратегічного інструментарію, що ґрунтується на виділенні конкретних груп інструментів за їх подібністю шляхом аналізу сучасних тенденцій розвитку, цілей, завдань і технологій їх використання (п. 2.1; 2.2);

– вперше розроблений науково-методичний підхід для ефективного впровадження стратегій підприємства в умовах міжнародної інтеграції та співпраці, що базується на аналізі організаційних методів управління бізнесом, балансуванні попиту та пропозиції між партнерами, сприяє розвитку внутрішньої єдності та співпраці на міжнародних ринках (п. 4.1);

– вперше розроблено методологічний базис формування системи стратегій підприємства, що ґрунтується на узагальненні теоретичних підходів та принципів

розвитку в умовах глобалізації. Система стратегій враховує сучасну системну парадигму та поєднує технологічний, інформаційний та соціальний аспекти розвитку підприємства з урахуванням концепції сталого розвитку. В результаті визначено основні протиріччя, що виникають унаслідок трансформації соціально-економічних систем (п.1.3);

- удосконалено методичне забезпечення аналізу передумов і чинників формування системи стратегій підприємства завдяки аналітичним інструментам для вимірювання потенціалу інтеграції українських підприємств у міжнародному економічному середовищі за допомогою показників структури експорту та імпорту (п. 3.1; 3.2).

- удосконалено методичний підхід до формування інформаційно-аналітичного забезпечення розробки та реалізації системи стратегій підприємства, що поєднав концепції «конкурентних переваг», «Індустрії 4.0», «стратегічного партнерства» та «корпоративної соціальної відповідальності» та стратегічні параметри за критеріями (п. 3.2).

на методично-прикладному рівні:

- удосконалено стратегічний інструментарій формування системи стратегій підприємств за рахунок його розробленої типології та встановлених способів, заходів, моделей співпраці та нових інструментів управління, що дало можливість узагальнити міжнародний досвід його використання (п. 2.3);

- удосконалено організаційний інструментарій реалізації системи стратегій підприємства (п. 3.3);

- удосконалено методичне забезпечення щодо використання світового досвіду з розробки та реалізації стратегії глобального ланцюга доданої вартості та застосування організаційних способів та форм-шаблонів ведення бізнесу (п. 4.2; 4.3);

- удосконалено методичний підхід до оцінювання рівнів управлінських знань і компетентностей управлінського персоналу, що дозволило виділити комплекс заходів зі створення нових знань, навичок та швидкого рескілінгу (п. 5.3);

- удосконалено концептуальні положення соціалізації бізнесу, що

враховують дотримання вимог стейкхолдерів у ході оцінювання готовності та наслідків реалізації стратегічних заходів за системою показників-критеріїв, що дало можливість розробити комплекс способів та стратегічних заходів для створення соціальної позиції підприємства (п. 5.1.; 5.2).

Основні положення дисертації, висновки та пропозиції, що наводяться як логічний підсумок проведеної автором роботи, є достатньо повними та обґрунтованими з високим ступенем наукової аргументації.

Практичне значення результатів дослідження і перспективи його використання

Авторські пропозиції та рекомендації, теоретичні положення, методичні підходи та наукові розробки, які представлені у дисертаційній роботі, достатньо деталізовані і доведені до можливості практичного використання, що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Окремі теоретичні та науково-методичні положення щодо формування інноваційної стратегії розвитку промислового підприємства використані у навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця та включено у лекційний матеріал і зміст практичних занять під час викладання «Міжнародний менеджмент», «Міжнародні стратегії», «Технологічний та інформаційний розвиток міжнародного бізнесу», «Управління безпекою розвитку соціально-економічних систем» у процесі підготовки фахівців за спеціальностями 073 «Менеджмент» та 292 «Міжнародні економічні відносини» (довідка № 22/86-01-80 від 22.08.2022 р.).

Результати дослідження, теоретичні та методичні розробки та пропозиції, які викладені в дисертаційній роботі, застосовуються у практичній діяльності Громадської спілки «Всеукраїнська Аграрна Рада» (№ 460 від 16.08.2022 р.), ТОВ «АПК Україна» (довідка № 49 від 15.08.2022 р.), ТОВ «Спецвузавтоматика» (довідка № 17/08 від 17.08.2022 р.), ТОВ «БУДІВЕЛЬНИК» (довідка № 12/08-1 від 12.08.2022 р.), ТОВ «Петрометал Україна» (довідка № 15/08-1 від 15.08.2022 р.), ТОВ «Зміїв-Транс» (довідка № 25/8 від 25.08.2022 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих роботах та рефераті

Результати дисертаційної роботи пройшли достатню апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. У цих публікаціях у повній мірі викладені усі наукові результати, отримані дисертантом.

В опублікованих автором роботах знайшли відображення положення, висновки та рекомендації сформульовані в дисертації. За результатами дослідження опубліковано 35 наукових праць, серед яких: 1 одноосібна монографія; 5 статей у наукових виданнях, що входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science, одна з яких згідно з п. 2 НАКАЗУ Міністерства освіти і науки України № 1220 від 23.09.2019 р. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 496 від 27.05.2022 р.) є науковою публікацією у виданні, віднесеному до другого квартилю (Q2) відповідно до класифікації SCImago Journal прирівнюється до трьох публікацій, отже зараховуються як 7 статей у періодичних наукових виданнях, що індексуються в базах даних Scopus та Web of Science; 13 статей у наукових фахових виданнях України; 2 статті у іноземних виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз, 12 публікації за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій – 34,51 ум. друк. арк., з них особисто автору належить 31,46 ум. друк. арк.

Ознайомлення з друкованими працями здобувача підтверджує достатній рівень відображення результатів дисертаційної роботи у наукових фахових виданнях України, виданнях, які включені до міжнародних науково-метричних баз даних, збірниках матеріалів наукових конференцій та рефераті. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Ідентичність змісту реферату і основних положень дисертації

Зміст реферату відповідає основним положенням дисертації. Опубліковані в наукових працях і авторефераті висновки та рекомендації є ідентичними.

Результати наукового дослідження Чепелюк М.І., а також текст дисертації й реферату подані автором науковим стилем, у відповідності з логікою та розробленою структурно-логічною схемою дослідження.

Рівень проведених досліджень, викладених у дисертації, відповідає сучасним вимогам до науково-дослідних робіт, що виконуються у закладах вищої освіти України. Реферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним стандартам Міністерства освіти і науки України. Зміст реферату відповідає змісту дисертаційної роботи.

Зміст роботи відповідає назві теми, засвідчує логічність та завершеність дослідження і відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Реферат дисертації Чепелюк М.І. у повній мірі відображає зміст, структуру, основні положення, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, і є ідентичним результатам дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загальне враження від роботи є позитивним. Проте, необхідно звернути увагу на ряд положень дисертаційної роботи, які є дискусійними і можуть стати предметом конструктивних обговорень під час захисту:

1. При формуванні системи стратегій підприємства (рис. 1.1. с. 59) серед усіх перелічених стратегій було виділено, конкурентну стратегію, зазначену пунктиром, що натякає на її важливість в умовах жорсткої конкурентної боротьби. Однак, варто зазначити, що автором недостатньо приділено уваги параметрам конкуренції, які мають вирішальне значення для успішної реалізації стратегії підприємства. На нашу думку, глибше висвітлення конкурентного контексту в роботі дозволить підприємству розробити більш ефективну систему стратегій та забезпечити її ефективну реалізацію в умовах динамічного конкурентного середовища.

2. У дисертаційній роботі авторкою досліджено мультинаціональну та глобальну стратегії та його особливості (табл. 2.11) с. 156). У самій системі стратегій

підприємства, представленій автором такі рівні не зазначені (рис.1.1. с. 59). На нашу думку, бажано було б детальніше розглянути це питання.

3. Авторка приділяє багато уваги цифровій трансформації бізнес процесів, відповідним стратегіям переходу до цифрової економіки, таким як стратегії цифрового розвитку за регіонами світу, стратегіям цифровізації країн G20 та України, визначає відмінності традиційної та цифрової бізнес-стратегій (пп. 2.1.). Можливо було б доцільно при дослідженні рівня цифровізації економіки України, зосередити увагу ще й на впровадженні цифрових інструментів вітчизняними підприємствами, зокрема військово-промисловим сектором, агропідприємствами, що на даний час є передовим у застосуванні технологічних новацій та ініціатив.

4. У роботі розроблено науково-методичний підхід, що дозволяє забезпечити реалізацію системи стратегій шляхом визначення організаційних форм шаблонів ведення бізнесу (с. 236-242), в результаті чого визначені основні стратегії міжорганізаційних відносин – консолідація та кооперація. На наш погляд, доцільно було б також дослідити світовий досвід розвитку ефективної партнерської взаємодії на прикладі провідних компаній.

5. Привертає увагу обрані автором складові площини параметрів та критеріїв методичного підходу до формування інформаційно-аналітичного забезпечення системи стратегій (рис. 3.7. с.195) та відповідні стратегічні орієнтири. Цікаво було б пояснити, чому саме таке наповнення методичного підходу було обране автором.

6. В процесі визначення пріоритетності стратегічних заходів для формування системи стратегій (с. 346) в якості критеріїв оцінювання були визначені «терміновість» та «простота реалізації». Водночас не зовсім зрозуміло обґрунтованість використання саме цих критеріїв для вибору пріоритетності стратегічних заходів на підприємстві.

7. Авторка розглядає в роботі застосування організаційних способів та форм-шаблонів ведення бізнесу на міжнародних ринках (п. 4.3) та наводить багато актуальних прикладів. На нашу думку, автору бажано було б систематизувати наявні організаційні способи та форми-шаблони ведення бізнесу для кращого візуального сприйняття та приділити їм більше уваги у подальшому дослідженні.

Однак, зазначені дискусійні положення і наведені вище зауваження не знижують загальну позитивну оцінку проведеного дослідження, зроблених та отриманих висновків у дисертаційній роботі Чепелюк М.І.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Чепелюк Маргарити Ігорівни «Методологічний базис формування системи стратегій підприємства: міжнародний аспект» є самостійною, завершеною науковою працею, результати якої мають наукову новизну та практичну цінність, забезпечують вирішення завдання щодо наукового обґрунтування й розробки теоретичних положень щодо формування системи стратегій підприємства та практичного інструментарію щодо їх реалізації в умовах міжнародного середовища.

Актуальність, новизна, обґрунтованість основних наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження, а також його значущість для економічної науки і практики свідчать, що дисертаційна робота повністю відповідає діючим вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор – Чепелюк Маргарита Ігорівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Опонент,

Професор кафедри менеджменту Національного університету «Одеська політехніка»

д.е.н., професор

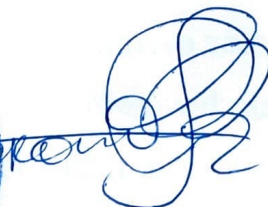


Володимир ФІЛІПОВ

Підпис засвідчую:

Вчений секретар Національного університету «Одеська політехніка»

д.ф.н., професор



Лада ПРОКОПОВИЧ